

מאה שנה לפטירת זול ורן

תוכנית רדיו עם רון נשיאל 26 במרץ 2005

דומני כי יד הגורל או אם תרצה תבונה עילאית מסובבת את הדברים כך שבהילולת המאה לפטירתו של זול ורן, המין האנושי משיג כמה הישגים שגם בשבילו הם ודאי היו נראים תעתועי מוח בלבד.

להזכיר למאזינים, זה היה ב-1872 כאשר זול ורן פרסם את מסעותיו של הגיבור שלו, ההרפתקן הבריטי Phileas Fogg, מסביב לעולם ב-80 יום. והנה מאה שנה בדיוק אחר פטירתו, הטייס האמריקאי Steve Fosset, מצליח לטוס סולו מסביב לעולם וללא תידלוק רק בשלושה ימים. זה קרה בדיוק לפני שלושה שבועות.

ואילו רק בשבוע שעבר, הימאי הצרפתי Bruno Peyron, עשה מסלול דומה מסביב לכדור הארץ ב-50 יום.

מאה שנים אחר פטירתו והמין האנושי השיג הישגים שלא היו מביישים שום סופר של המדע הבדיוני שלפני מאה שנה.

מספרים שזול ורן היה מהופנט מהקידמה ומההישגים הטכנולוגיים שזו הביאה איתה. אגב, כמחצית מהכתיבה שלו היתה סביב המסעות בים. באותם ימים הים סימל את המטאפורה האולטימטיבית של החירות האנושית. הים נתפס כאינסופי ולכן גם הוא סימל את החירות האינסופית.

באותה מידה, הסופרים הגדולים של המדע הבדיוני בתקופה שלנו רואים בחלל את מקור החירות האינסופית. Arthur Clark, ואסימוב, כמו גם רבים אחרים — George Stewart ו-James White.

אבל השאלה הנשאלת היא האם ניתן לראות שלב אחד יותר מתקדם בקידמה מאשר רק השלב הבא. האם אפשר בזמנים בהם הים הוא מקור החירות לזהות לא רק את המסעות באויר אלא את המסעות בחלל. ובזמנים כמו שלנו כאשר המסעות בחלל הם העתיד לזהות את מה שמעבר למסעות בפלנטות אחרות.

וזה מה שעושה את ההבדל הגדול בין ספרות בדיונית באופן כללי לבין חקר העתיד. העתידנים מנסים בעזרת מתודולוגיות שונות מאלו של סופרים, לזהות את מה שאנחנו מכנים העקומה השניה והשלישית. אנחנו מנסים לזהות בעזרת מתודולוגיות שעוברות תהליכי תיקוף ומהימנות את השלבים הבאים שלכאורה כלל לא נמשכים מהמגמה הנוכחית או בלשון יותר מדעית – שלבים בהתפתחות המדע והטכנולוגיה שאינם

איך אנחנו עושים את זה?

בסך הכל חקר העתיד הוא תחום שחוקר מערכות בהנחה שיש הגיון פנימי למערכות. כשאנחנו מגלים הגיון כזה אנחנו מעמדים אותו במודלים, נותנים לו תוקף ומהימנות ובעזרתו אנחנו מנסים להבין את השלב או השלבים הבאים של המערכת. בדרך כלל אנחנו גם מוצאים שהמערכות – בין אם אלו מערכות טכנולוגיות או אחרות – לא מתפתחות באופן לינארי.

בדרך זו אנחנו היום יכולים בסבירות גבוהה לומר שכיוון ההתפתחות הבאה של האנושות הוא לאו דווקא החלל, כפי שרבים חושבים או סופרי מדע בדיוני רבים שופכים עליו דיו. החלל מבחינה זו הוא המשך ההתפתחות הלינארית של מה שהמין האנושי עשה מאז ימי האחים רייט זה כ-100 שנה, שהצליחו לעוף כ-12 שניות מעל הקרקע. אנחנו טוענים שכנראה ההתפתחות הבאה צפויה דווקא במקום אחר... הרבה יותר אקזוטי... זו תהיה כנראה במימדים חדשים של הקיום שלנו על פני הקרקע. במימדי זמן ומקום שלא הכרנו. כמו למשל הרמות הננומטריות של החומר. מה שמכונה בפי כל היום – ננוטכנולוגיה. או בתנועה במימדי מרחב בלתי הגיוניים לכולנו היום כמו תופעה שמכונה Entanglement. זו תופעה שמתחילה להתגלות רק לאחרונה... בהזדמנות נרחיב עליה. התופעה הזו מצביעה על כך שיש זוגות אטומים שבאיזושהיא צורה הם מחוברים יחד וכשקורא משהו לאחד מהם השני משתנה בהתאם אפילו אם הוא בחצי השני של כדור הארץ או אפילו של הייקום.

בקיצור אנחנו טוענים שבדברים מוזרים כאלו המין האנושי עומד לעשות את המקפצה הגדולה הבאה. זה לא שלא נמשיך להתקדם בחלל, אבל במקביל אנחנו מתחילים להתקדם במימדים חדשים שמעט מאוד סופרים התחילו להכיר ולכתוב עליהם. לדעתי עדיין לא קם זול ורן של הקידמה במימדים הללו.